

Plan wykładu

1. Wprowadzenie, funkcje boolowskie i bramki logiczne,
2. Minimalizacja funkcji boolowskich,
3. Kombinacyjne bloki funkcjonalne,
4. Układy sekwencyjne - wiadomości podstawowe,
5. Projektowanie synchronicznych układów sekwencyjnych,
6. Arytmetyka binarna,
7. Mikroprocesory i mikrokontrolery,
8. Programowanie mikrokontrolerów,
9. Systemy wbudowane - wprowadzenie,
10. Przerwania, poling, timery,
11. Komunikacja mikrokontrolera z urządzeniami zewnętrznymi,

12. Peryferia urządzeń wbudowanych,
13. Systemy wbudowane w układach sterowania,
14. Systemy operacyjne w systemach wbudowanych,
15. Przegląd zastosowań systemów wbudowanych.

Plan ćwiczeń

1. Zajęcia wstępne - *Zapoznanie się z symulatorem układów logicznych, proste układy logiczne,*
2. Minimalizacja funkcji boolowskich - *Realizacja funkcji boolowskich z wieloma zmiennymi metodami Map Karnough,*
3. Kombinacyjne bloki funkcjonalne - *Realizacja funkcji wielu zmiennych na multiplekserach.*
4. Układy sekwencyjne - *Przerzutniki - budowa rejestrów, liczników,*
5. Projektowanie synchronicznych układów sekwencyjnych - *Synteza układów,*
6. Arytmetyka binarna - *Budowa ALU, interpretacja wyników,*
7. Mikroprocesory i mikrokontrolery - **AVR Studio** *Instrukcje arytmetyczne na rejestrach, język assembler,*

8. Programowanie mikrokontrolerów *Środowisko AVR Studio* język *assembler*
9. Systemy wbudowane - *Środowisko Bascom-AVR* język *basic*
10. Przerwania, poling, timery - *Realizacja przebiegów czasowych z wykorzystaniem timerów, obsługa przycisków,*
11. Komunikacja mikrokontrolera z urządzeniami zewnętrznymi - *Obsługa portu szeregowego z wykorzystaniem języków assembler i basic,*
12. Peryferia urządzeń wbudowanych - *Sterowanie serwami modelarskimi, wyzwalanie zdarzeń przerwaniami, modulacja PWM,*
13. Systemy wbudowane w układach sterowania - *Przetwornik AC, magistrale, automatyzacja zbierania danych pomiarowych,*
14. Systemy operacyjne w systemach wbudowanych - *System akwizycji i wizualizacji danych z wykorzystaniem .Net,*
15. Przegląd zastosowań systemów wbudowanych - **FreeRTOS, nVM**

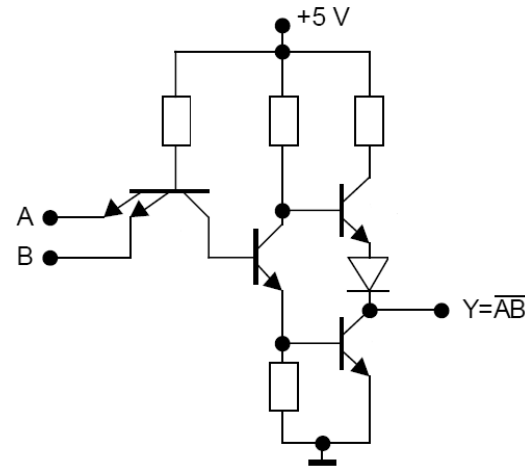
Ćwiczenia laboratoryjne z przedmiotu SWB

- *Ćwiczenia laboratoryjne* przeprowadzane są w zwykłych pracowniach komputerowych,
- *Ćwiczenia 1 - 6* wykonywane będą na symulatorze *logisim-win-2.1.6.exe* lub nowszej wersji.
- *Ćwiczenia 7 - 15* wykonywane będą na systemie wykorzystującym układ AVR ATmega32 i komputerach PC,
- *Ćwiczenie 1*, wprowadzające, nie będzie oceniane.
- Na *ocenę z ćwiczenia* wpływa:
 - *stopień przygotowania do ćwiczenia* - krótki sprawdzian wejściowy lub inny, wskazany przez prowadzącego, sposób weryfikacji,
 - *sposób wykonania ćwiczenia*,
 - *końcowy efekt* - o ile prowadzący ćwiczenia zażyczy, potwierdzony odpowiednią dokumentacją.

Sygnaly analogowe i cyfrowe

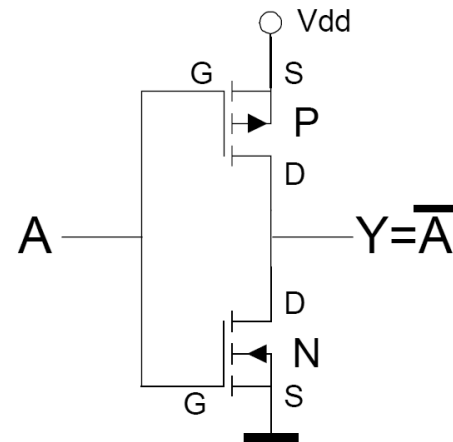
- *Sygnal analogowy*: - sygnał, który może przyjmować dowolną wartość z ciągłego przedziału
- *Sygnal dyskretny*: - sygnał powstały poprzez próbkowanie sygnału ciągłego,
- *Reprezentacja binarna*

Sygnal cyfrowy - TTL

- Układy TTL zbudowane są z tranzystorów bipolarnych i zasila się je napięciem stałym 5 V.
- Gdy potencjał ma wartość od $0V \div 0,8V$ (w odniesieniu do masy) sygnał TTL jest niski - **logiczne "0"**.
- Przy wartości potencjału między $2V \div 5V$ jest stan wysoki - **logiczna "1"**.
- Gdy wartość napięcia jest z przedziału $0,8V \div 2V$ - sygnał jest nieokreślony.

Sygnal cyfrowy - CMOS

- Układy CMOS zbudowane są z się z tranzystorów MOS o przeciwnym typie przewodnictwa i połączonych w taki sposób, że w ustalonym stanie logicznym przewodzi tylko jeden z nich,
- Układy CMOS są relatywnie proste i tanie w produkcji, umożliwiając uzyskanie bardzo dużych gęstości upakowania,
- Układy cyfrowe wykonane w technologii CMOS mogą być zasilanie napięciem 3 ÷ 18V,

- Praktycznie nie pobierają mocy statycznie, tylko przy zmianie stanu logicznego,
- Poziomy logiczne są zbliżone do napięć zasilających (masa - logiczne "0", zasilanie "1"). Czasami stosuje się klasyfikacje procentową - "0" - odpowiadają napięcia z zakresu 0 – 30%, "1" - 70 – 100%.

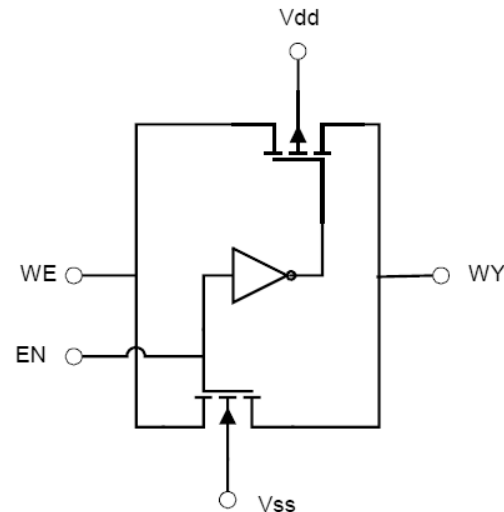
Układy niskonapięciowe (Low Voltage)

- Obecnie istnieje wyraźna tendencja do obniżania napięcia zasilania,
- Produkowane są serie układów cyfrowych CMOS przystosowane do zasilania napięciem 3,3V, 2,5V czy nawet 1,8V,

Trzeci stan logiczny i bramki typu "open collector"

- Oprócz logicznego "0" i logicznej "1" istnieje trzeci stan logiczny - **stan wysokiej impedancji** (ang. high impedance),
- Gdy punkt układu nie jest połączony galwanicznie z układem cyfrowym znajduje się on w **w stanie wysokiej impedancji**,
- Aby punkt obwodu będący w stanie wysokiej impedancji mógł być traktowany jako logiczne "0" albo "1" należy poprzez rezystor połączyć go odpowiednio do masy lub zasilania. Rezystory tego typu noszą nazwę **rezystorów podciągających** (ang. pull up resistor),
- Budowane są bramki logiczne, których wyjście pozostawać może w stanie wysokiej impedancji.

Bramki transmisyjne

- Oprócz standardowych bramek w technologii CMOS produkowane są *bramki transmisyjne*, które można traktować jako klucz analogowy,
- Bramka ta składa się z dwóch komplementarnych tranzystorów połączonych równolegle oraz inwertera, zapewniającego sterowanie bramek w przeciwfazie.
- W tej technologii są wykonane mulypleksery i demulypleksery, które mogą przełączać również sygnały analogowe - patrz dokumentacje 4051.

Algebry Boole'a

- Algebry Boole'a to rodzina wszystkich podzbiorów ustalonego zbioru wraz działaniami na zbiorach jako operacjami algebry oraz dwuelementowa algebra wartości logicznych $\{0, 1\}$ z działaniami koniunkcji \wedge , alternatywy \vee i negacji \neg .
- Istnieją inne tradycje oznaczeń w teorii algebr Boole'a:
 - koniunkcja \wedge , alternatywa \vee i negacja \neg
 - część wspólna \cap , suma \cup i dopełnienie \sim
 - koniunkcji \cdot , alternatywy $+$ i negacji $-$

Własności algebry Boole'a

łączność	$(ab)c = a(bc)$	$(a + b) + c = a + (b + c)$
przemienność	$ab = ba$	$a + b = b + a$
rozdzielność	$a + (bc) = (a + b) \cdot (a + c)$	$a \cdot (b + c) = (ab) + (ac)$
absorpcja	$a(a + b) = a$	$a + (ab) = a$
pochłanianie	$a + \bar{a} = 1$	$a \cdot \bar{a} = 0$

Podstawowe prawa algebry Boole'a

- prawa de Morgana:

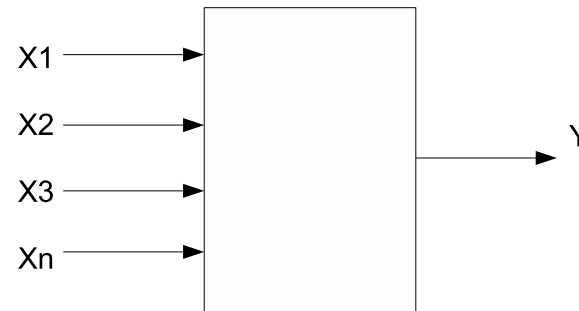
$$\overline{a + b} = \bar{a} \cdot \bar{b}$$

$$\overline{a \cdot b} = \bar{a} + \bar{b}$$

- prawo sklejania:

$$a\bar{b} + ab = a$$

Funkcja Boolowska

- *Funkcją boolowską n argumentową nazywamy odwzorowanie $f : B^n \rightarrow B$, gdzie $B = \{0, 1\}$ jest zbiorem wartości funkcji.*
- *Funkcja boolowska jest matematycznym modelem układu kombinacyjnego.*

Opis funkcji Boolowskiej - tabele prawdy

- funkcja jednej zmiennej (np. negacja $f(a) = \neg a$)

a	f(a)
0	1
1	0

- Funkcja dwóch zmiennych (np. koniunkcja $f(a, b) = a \wedge b$)

a	b	$a \wedge b$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Zbiory zer i jedynek w postaci binarnej i dziesiętnej

a	b	$a \wedge b$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

$f^1 = [11]$ - zbiór jedynek w postaci binarnej

$f^0 = \begin{bmatrix} 00 \\ 01 \\ 10 \end{bmatrix}$ - zbiór zer w postaci binarnej

$f^1 = \{3\}$ -zbiór jedynek w postaci dziesiętnej

$f^0 = \{0, 1, 2\}$ -zbiór zer w postaci dziesiętnej

Sumacyjna postać kanoniczna

a	b	$f(a, b)$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Postać sumacyjna: funkcja f jest sumą iloczynów

$$f = \dots (\dots \wedge \dots \wedge \dots) \vee (\dots \wedge \dots \wedge \dots) \vee (\dots \wedge \dots \wedge \dots) \dots$$

Wyrażenie w nawiasie (iloczyn) odpowiada jednej jedynce.

W tym konkretnym przypadku: $f = (a \wedge b)$.

Zapis dziesiętny: $f(a, b) = \sum(3)$

Iloczynowa postać kanoniczna

a	b	$f(a, b)$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Postać sumacyjna: funkcja f jest iloczynem sum

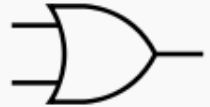

$$f = \dots (\dots \vee \dots \vee \dots) \wedge (\dots \vee \dots \vee \dots) \wedge (\dots \vee \dots \vee \dots) \dots$$

Wyrażenie w nawiasie (suma) odpowiada jednemu zeru.

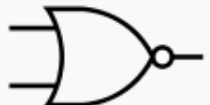
W tym konkretnym przypadku: $f = (a \vee b) \wedge (a \vee \bar{b}) \wedge (\bar{a} \vee b)$.

Zapis dziesiętny $f(a, b) = \prod(0, 1, 2)$

Bramki logiczne

AND		$A \cdot B$	<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">INPUT</th><th>OUTPUT</th></tr><tr><th>A</th><th>B</th><th>A AND B</th></tr></thead><tbody><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr></tbody></table>	INPUT		OUTPUT	A	B	A AND B	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1
INPUT		OUTPUT																			
A	B	A AND B																			
0	0	0																			
0	1	0																			
1	0	0																			
1	1	1																			
OR		$A + B$	<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">INPUT</th><th>OUTPUT</th></tr><tr><th>A</th><th>B</th><th>A OR B</th></tr></thead><tbody><tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr></tbody></table>	INPUT		OUTPUT	A	B	A OR B	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1
INPUT		OUTPUT																			
A	B	A OR B																			
0	0	0																			
0	1	1																			
1	0	1																			
1	1	1																			
NOT		\bar{A}	<table border="1"><thead><tr><th>INPUT</th><th>OUTPUT</th></tr><tr><th>A</th><th>NOT A</th></tr></thead><tbody><tr><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td></tr></tbody></table>	INPUT	OUTPUT	A	NOT A	0	1	1	0										
INPUT	OUTPUT																				
A	NOT A																				
0	1																				
1	0																				

Popularne bramki logiczne

NAND		$\overline{A \cdot B}$	<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">INPUT</th><th>OUTPUT</th></tr><tr><th>A</th><th>B</th><th>A NAND B</th></tr></thead><tbody><tr><td>0</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr></tbody></table>	INPUT		OUTPUT	A	B	A NAND B	0	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0
INPUT		OUTPUT																			
A	B	A NAND B																			
0	0	1																			
0	1	1																			
1	0	1																			
1	1	0																			
NOR		$\overline{A + B}$	<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">INPUT</th><th>OUTPUT</th></tr><tr><th>A</th><th>B</th><th>A NOR B</th></tr></thead><tbody><tr><td>0</td><td>0</td><td>1</td></tr><tr><td>0</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>1</td><td>1</td><td>0</td></tr></tbody></table>	INPUT		OUTPUT	A	B	A NOR B	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0
INPUT		OUTPUT																			
A	B	A NOR B																			
0	0	1																			
0	1	0																			
1	0	0																			
1	1	0																			

Literatura

1. Wilkinson B.: *Układy Cyfrowe*, Warszawa, WKiŁ 2001
2. Baranowski Rafał.: *Mikrokontrolery AVR ATmega w praktyce*, btc ISBN: 83-60233-02-0
3. Doliński Jarosław.: *Mikrokontrolery AVR w praktyce*, btc ISBN: 83-910067-6-X, Warszawa 2003, 2004
4. Andrzej Pawluczuk : *Sztuka programowania mikrokontrolerów AVR - przykłady*, Wydawnictwo BTC, ISBN: 978-83-60233-21-4